

Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (štvrtá komora)

z 29. júla 2019*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Verejné obstarávanie – Postupy preskúmania – Smernica 89/665/EHS – Smernica 92/13/EHS – Právo na účinnú súdnu ochranu – Zásady efektivity a ekvivalencie – Návrh na obnovu konania týkajúci sa súdnych rozhodnutí, ktoré porušujú právo Únie – Zodpovednosť členských štátov v prípade porušenia práva Únie vnútroštátnymi súdmi – Posúdenie škody, ktorú možno nahradiť“

Vo veci C-620/17,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Székesfehérvári Törvényszék (Župný súd Székesfehérvár, Maďarsko) z 24. októbra 2017 a doručený Súdnemu dvoru 2. novembra 2017, ktorý súvisí s konaním:

Hochtief Solutions AG Magyarországi Fióktelepe

proti

Fővárosi Törvényszék,

SÚDNY DVOR (štvrtá komora),

v zložení: predseda štvrtej komory M. Vilaras (spravodajca), sudcovia K. Jürimäe, D. Šváby, S. Rodin a N. Piçarra,

generálny advokát: M. Bobek,

tajomník: I. Illéssy, referent,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 21. novembra 2018,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- Hochtief Solutions AG Magyarországi Fióktelepe, v zastúpení: G. M. Tóth a I. Varga, úgvyvédek,
- Fővárosi Törvényszék, v zastúpení: H. Beerné Vörös a K. Bóke, splnomocnené zástupkyne, a G. Barabás, bÍró,
- maďarská vláda, v zastúpení: M. Z. Fehér a G. Koós, splnomocnení zástupcovia,
- grécka vláda, v zastúpení: M. Tassopoulou, D. Tsagkaraki a G. Papadaki, splnomocnené zástupkyne,
- poľská vláda, v zastúpení: B. Majczyna, splnomocnený zástupca,

* Jazyk konania: maďarčina.

– Európska komisia, v zastúpení: A. Tokár, H. Krämer a P. Ondrůšek, splnomocnení zástupcovia,
po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 30. apríla 2019,
vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 4 ods. 3 ZEÚ, článku 19 ods. 1 druhého pododseku ZEÚ, článku 49 ZFEÚ, článku 47 Charty základných práv Európskej únie, smernice Rady 89/665/EHS z 21. decembra 1989 o koordinácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení týkajúcich sa uplatňovania postupov preskúmania v rámci verejného obstarávania tovarov a prác (Ú. v. ES L 395, 1989, s. 33; Mim. vyd. 06/001, s. 246), zmenenej smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2007/66/ES z 11. decembra 2007 (Ú. v. EÚ L 335, 2007, s. 31) (ďalej len „smernica 89/665“), smernice Rady 92/13/EHS z 25. februára 1992, ktorou sa koordinujú zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia o uplatňovaní právnych predpisov spoločenstva, o postupoch verejného obstarávania subjektov pôsobiach vo vodnom, energetickom, dopravnom a telekomunikačnom sektore (Ú. v. ES L 76, 1992, s. 14; Mim. vyd. 06/001, s. 315), zmenenej smernicou 2007/66 (ďalej len „smernica 92/13“), smernice Rady 93/37/EHS zo 14. júna 1993 o koordinácii postupov verejného obstarávania prác (Ú. v. ES L 199, 1993, s. 54; Mim. vyd. 06/002, s. 163), ako aj zásad prednosti, ekvivalencie a efektivity práva Únie.
- 2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi spoločnosťou Hochtief Solutions AG Magyarországi Fióktelepe (ďalej len „Hochtief Solutions“) a Fővárosi Törvényszék (Súd hlavného mesta Budapešť, Maďarsko) vo veci škody, ktorú tento súd údajne spôsobil spoločnosti Hochtief Solutions pri výkone svojej súdnej právomoci.

Právny rámec

Právo Únie

- 3 Článok 1 ods. 1 tretí pododsek a článok 1 ods. 3 smernice 89/665 majú skoro rovnaké znenie ako článok 1 ods. 1 tretí pododsek a článok 1 ods. 3 smernice 92/13 a stanovujú:

„1. ...

Pokiaľ ide o zákazky, ktoré patria do rozsahu pôsobnosti smernice [Európskeho parlamentu a Rady] 2004/18/ES [z 31. marca 2004 o koordinácii postupov zadávania verejných zákaziek na práce, verejných zákaziek na dodávku tovaru a verejných zákaziek na služby (Ú. v. EÚ L 134, 2004, s. 114; Mim. vyd. 06/007, s. 132)], členské štáty prijímajú opatrenia potrebné na zabezpečenie toho, aby sa rozhodnutia prijaté verejnými obstarávateľmi mohli účinne a predovšetkým čo najskôr preskúmať v súlade s podmienkami stanovenými v článkoch 2 až 2f tejto smernice z dôvodu, že tieto rozhodnutia porušili právo [Únie] v oblasti verejného obstarávania alebo vnútroštátne právne predpisy, ktorými sa toto právo transponuje.

...

3. Členské štáty zabezpečia, aby si postupy preskúmania mohla na základe podrobných pravidiel, ktoré môžu ustanoviť členské štáty, uplatniť prinajmenšom každá osoba, ktorá má alebo mala záujem o získanie určitej zákazky a ktorá bola poškodená alebo existuje riziko poškodenia údajným porušením.“

4 Článok 2 ods. 1 smernice 665/89 uvádza:

„Členské štáty zabezpečia, aby prijaté opatrenia, ktoré sa týkajú postupov preskúmania uvedených v článku 1, zahŕňali ustanovenie o právomoci:

- a) pri najbližšej príležitosti a formou predbežných konaní prijať predbežné opatrenia na účely nápravy údajného porušenia alebo zabránenia ďalšiemu poškodeniu dotknutých záujmov vrátane opatrení na pozastavenie alebo zabezpečenie pozastavenia postupu zadávania verejnej zákazky alebo vykonávania akéhokoľvek rozhodnutia prijatého verejným obstarávateľom;
- b) zrušiť alebo zabezpečiť zrušenie nezákonne prijatých rozhodnutí vrátane odstránenia diskriminačných technických, ekonomických alebo finančných kritérií uvedených vo výzvach na predloženie ponúk, v súťažných podkladoch alebo v akýchkoľvek iných dokumentoch týkajúcich sa postupu zadávania zákazky;
- c) uznať škody, ktoré osobám vznikli porušením.

...“

5 Článok 2 ods. 1 smernice 92/13 stanovoval:

„Členské štáty zabezpečia, aby prijaté opatrenia týkajúce sa postupov preskúmania uvedené v článku 1 zahŕňali právomoci:

bud'

- a) prijať, pri prvej príležitosti a prostredníctvom predbežného konania, dočasné opatrenia s cieľom nápravy údajného porušenia práva alebo zabránenia ďalšiemu poškodeniu dotknutých záujmov, vrátane opatrení na prerušenie alebo zabezpečenie prerušenia postupu verejného obstarávania alebo vykonávania akéhokoľvek rozhodnutia prijatého obstarávateľom;

a

- b) zrušiť alebo zabezpečiť zrušenie protiprávných rozhodnutí, vrátane odstránenia diskriminačných technických, hospodárskych alebo finančných kritérií v texte zmluvy, periodických oznamoch, oznámeniach o existencii systému kvalifikácie, výzvach na predkladanie ponúk, zmluvných dokumentoch alebo akýchkoľvek iných dokumentoch týkajúcich sa príslušného postupu verejného obstarávania;

alebo

- c) prijať pri prvej príležitosti, ak je to možné prostredníctvom predbežných postupov a ak je to potrebné definitívnym postupom k obsahu, iné opatrenia, ako sú uvedené v písm. a) a b) s cieľom nápravy každého zisteného porušenia práva a prevencie voči poškodeniu záujmov dotknutých, zvlášť vydaním rozhodnutia o zaplatení určitej sumy v prípadoch, keď nedošlo k náprave alebo nebolo zabránené porušeniu.

Členské štáty môžu využiť túto možnosť pre všetkých obstarávateľov alebo pre kategórie subjektov definovaných na základe objektívnych kritérií, v každom prípade zachovávajúc účinnosť opatrení stanovených na účely prevencie voči poškodeniu [dotknutých záujmov];

- d) a v oboch vyššie spomenutých prípadoch poskytnúť náhradu škody osobám poškodeným porušením práva.

Keď sa náhrada požaduje na základe toho, že rozhodnutie bolo prijaté protiprávne, členské štáty môžu, ak to ich vnútorný právny systém vyžaduje a zabezpečuje ustanoviť orgány s právomocou potrebnou na tento účel, aby sporné rozhodnutie bolo najprv zrušené alebo vyhlásené za protizákonné.“

Maďarské právo

- 6 § 260 Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (zákon č. III z roku 1952 o občianskom súdnom konaní, ďalej len „Občiansky súdny poriadok“) stanovuje:

„1. Návrh na obnovu konania možno podať proti právoplatnému rozsudku, ak:

- a) účastník konania predloží akúkoľvek skutočnosť alebo dôkaz alebo akékoľvek konečné rozhodnutie súdu alebo správneho orgánu, ktoré súd v predchádzajúcom konaní nevzal do úvahy, za predpokladu, že by bolo v jeho prospech, ak by do úvahy pôvodne vzaté bolo;

...

2. Podľa odseku 1 písm. a) vyššie môže ktorýkoľvek z účastníkov konania podať návrh na obnovu konania len vtedy, ak nemohol prezentovať skutočnosť, dôkaz alebo rozhodnutie v ňom uvedené počas predchádzajúceho konania bez vlastného zavinenia.“

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

- 7 Dňa 25. júla 2006 Észak-Dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság (Severné transdunajské riaditeľstvo pre ochranu životného prostredia a vodné hospodárstvo, Maďarsko) (ďalej len „verejný obstarávateľ“) uverejnilo v *Úradnom vestníku Európskej únie*, sérii S pod číslom 139-149235 oznámenie o vyhlásení verejného obstarávania na zadanie zákazky na uskutočnenie prác týkajúcich sa rozvoja dopravnej infraštruktúry intermodálneho centra pre vnútroštátny obchod Győr-Gönyenom (Maďarsko) v zrýchlenom konaní podľa kapitoly IV közbeszerzéséről szóló 2003. évi CXXIX. törvény (zákon č. CXXIX z roku 2003 o verejnom obstarávaní).
- 8 Bod III.2.2 oznámenia o vyhlásení verejného obstarávania, ktorý sa týka ekonomickej a finančnej situácie, uvádzal, že „uchádzač alebo subdodávateľ...“, ktorý zaznamenal viac ako jeden záporný výsledok podľa súvahy počas posledných troch účtovných období, nespĺňa podmienky týkajúce sa kapacity“.
- 9 Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že Hochtief Solutions, ktorá nespĺňa toto kritérium, spochybnila jeho zákonnosť pred Közbeszerzési Döntőbizottság (rozhodcovská komisia pre verejné obstarávanie, Maďarsko) (ďalej len „rozhodcovská komisia“), pričom tvrdila, že toto kritérium bolo diskriminačné a zároveň samo osebe nebolo vhodné na to, aby poskytlo informácie o finančnej spôsobilosti uchádzača.
- 10 Rozhodcovská komisia čiastočne vyhovel návrhu spoločnosti Hochtief Solutions a uložila verejnému obstarávateľovi pokutu vo výške 8 000 000 maďarských forintov (HUF) (približne 24 500 eur), nekonštatovala však, že uvedené kritérium bolo protiprávne.
- 11 Dňa 2. októbra 2006 podala Hochtief Solutions návrh na súdne preskúmanie rozhodnutia rozhodcovskej komisie na Fővárosi Bíróság (súd v Budapešti, Maďarsko), ktorý konštatoval, že výsledok podľa súvahy je vhodný na poskytnutie informácií o ekonomickej a finančnej spôsobilosti, a v dôsledku toho uvedený návrh zamietol.

- 12 Dňa 4. júna 2010 Hochtief Solutions podala odvolanie proti prvostupňovému rozsudku na Fővárosi Ítéltábla (Regionálny odvolací súd hlavného mesta Budapešť, Maďarsko), ktorý rozhodol prerušiť konanie a predložiť Súdnemu dvoru návrh na začatie prejudiciálneho konania.
- 13 Rozsudkom z 18. októbra 2012, Édukóvizig a Hochtief Construction (C-218/11, EU:C:2012:643), Súdny dvor okrem iného rozhodol, že článok 44 ods. 2 a článok 47 ods. 1 písm. b) smernice 2004/18 sa majú vykladať v tom zmysle, že verejný obstarávateľ je oprávnený vyžadovať minimálnu úroveň ekonomickej a finančnej spôsobilosti odkazom na jeden alebo viacero osobitných prvkov súvahy, pod podmienkou, že tieto prvky sú objektívne vhodné na poskytnutie informácie o tejto spôsobilosti hospodárskeho subjektu a že táto úroveň je primeraná významu dotknutého trhu v tom zmysle, že objektívne predstavuje pozitívny dôkaz o existencii dostatočného hospodárskeho a finančného základu pre riadne plnenie zákazky, nejde však nad rámec toho, čo je na tieto účely nevyhnutné, pričom bolo spresnené, že požiadavka minimálnej úrovne ekonomickej a finančnej spôsobilosti v zásade nemôže byť zamietnutá len z dôvodu, že táto úroveň sa týka časti súvahy, vo vzťahu ku ktorej môžu existovať rozdiely medzi právnymi úpravami rôznych členských štátov.
- 14 Fővárosi Törvényszék (Súd hlavného mesta Budapešť), ktorý medzitým nahradil Fővárosi Ítéltábla (Regionálny odvolací súd hlavného mesta Budapešť), na základe tohto rozsudku Súdneho dvora potvrdil rozsudok prvostupňového súdu, pričom rozhodol, že kritérium použité verejným obstarávateľom na posúdenie ekonomickej a finančnej spôsobilosti nebolo diskriminačné.
- 15 Dňa 13. septembra 2013 Hochtief Solutions podala proti rozsudku Fővárosi Törvényszék (Súd hlavného mesta Budapešť) kasačný opravný prostriedok na Kúria (Najvyšší súd, Maďarsko), v ktorom tvrdila, že výsledok hospodárenia podľa súvahy nebol spôsobilý poskytnúť verejnemu obstarávateľovi skutočný a objektívny obraz o ekonomickej a finančnej situácii uchádzača. Okrem toho požiadala Kúria (Najvyšší súd), aby opätovne predložil Súdnemu dvoru návrh na začatie prejudiciálneho konania.
- 16 Rozsudkom z 19. marca 2014 však Kúria (Najvyšší súd) zamietol daný opravný prostriedok z dôvodu, že takáto výhrada nebola vznesená v lehote, keďže Hochtief Solutions tento návrh nepredložila vo svojom pôvodnom správnom opravnom prostriedku pred rozhodcovskou komisiou, ale až vo svojich následných pripomienkach.
- 17 Dňa 25. júla 2014 Hochtief Solutions podala proti rozsudku Kúria (Najvyšší súd) ústavnú sťažnosť na Alkotmánybíróság (Ústavný súd, Maďarsko), ktorou sa domáhala určenia protiústavnosti tohto rozsudku a jeho zrušenia. Táto sťažnosť bola zamietnutá ako neprípustná rozsudkom z 9. februára 2015.
- 18 Medzitým Hochtief Solutions 26. novembra 2014 podala proti rozsudku Fővárosi Törvényszék (Súd hlavného mesta Budapešť), ktorý je uvedený v bode 14 tohto rozsudku, návrh na obnovu konania na Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Správny a pracovný súd hlavného mesta Budapešť, Maďarsko).
- 19 Podľa údajov vnútroštátneho súdu, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, Hochtief Solutions na podporu svojho návrhu na obnovu konania uviedla, že otázka, či bol výsledok hospodárenia podľa súvahy vhodným ukazovateľom na poskytnutie informácie o ekonomickej a finančnej spôsobilosti uchádzača, rovnako ako rozsudok z 18. októbra 2012, Édukóvizig a Hochtief Construction (C-218/11, EU:C:2012:643), neboli v konečnom dôsledku predmetom žiadneho preskúmania. Podľa spoločnosti Hochtief Solutions toto opomenutie predstavuje v zmysle § 260 ods. 1 písm. a) Občianskeho súdneho poriadku „skutočnosť“, ktorá môže odôvodniť obnovu konania vo veci, ktorá bola predmetom tohto rozsudku Fővárosi Törvényszék (Súd hlavného mesta Budapešť). Hochtief Solutions okrem iného s odkazom na rozsudok z 13. januára 2004, Kühne & Heitz (C-453/00, EU:C:2004:17, body 26 a 27), totiž tvrdila, že pokiaľ rozsudok Súdneho dvora z dôvodu jeho neskoršieho vyhlásenia nebolo možné zohľadniť v konaní vo veci samej, tento rozsudok môže a musí byť zohľadnený v rámci obnoveného konania v tejto veci.

- 20 Hoci Hochtief Solutions požiadala Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Správny a pracovný súd hlavného mesta Budapešť), aby sa obrátil na Súdny dvor s návrhom na začatie prejudiciálneho konania so zreteľom na otázky, ktoré boli vznesené v rámci obnovy konania, tento súd danému návrhu nevyhovel a zamietol návrh na obnovu konania, keďže sa domnieval, že skutočnosti a dôkazy predložené spoločnosťou Hochtief Solutions neboli nové.
- 21 Hochtief Solutions podala proti uzneseniu o zamietnutí jej návrhu na obnovu konania odvolanie na Fővárosi Törvényszék (Súd hlavného mesta Budapešť), pričom tento súd vyzvala, aby povolil obnovu konania a nariadil meritórne preskúmanie veci, a zároveň predložil Súdnemu dvoru návrh na začatie prejudiciálneho konania.
- 22 Dňa 18. novembra 2015 Fővárosi Törvényszék (Súd hlavného mesta Budapešť) vydal uznesenie, ktorým potvrdil uznesenie Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Správny a pracovný súd Budapešť) vydané na prvom stupni.
- 23 Hochtief Solutions sa teda obrátila na vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, a síce Székesfehérvári Törvényszék (Župný súd Székesfehérvár, Maďarsko) so žalobou o náhradu škody, ktorú jej údajne v rámci výkonu svojej súdnej právomoci spôsobil Fővárosi Törvényszék (Súd hlavného mesta Budapešť). V tejto súvislosti tvrdí, že nemala možnosť dosiahnuť, aby skutočnosti a okolnosti, na ktoré sa odvolávala pred rozhodcovskou komisiou a v rámci hlavného konania, ale ktoré neboli posúdené ani touto komisiou, ani súdnymi orgánmi, mohli byť zohľadnené v súlade s právom Únie. Tým maďarské orgány zodpovedné za uplatňovanie práva zbavili práva zaručené relevantnými právnymi normami Únie ich podstaty.
- 24 Za týchto okolností Székesfehérvári Törvényszék (Župný súd Székesfehérvár) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:
- „1. Majú sa základné zásady a ustanovenia práva Únie (najmä článok 4 ods. 3 ZEÚ a požiadavka jednotného výkladu), ako ich vyložil Súdny dvor najmä v rozsudku [z 30. septembra 2003, Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513)], vykladať v tom zmysle, že určenie zodpovednosti súdu členského štátu, ktorý v poslednom stupni rozhodne rozsudkom, ktorý porušuje právo Únie, môže byť založené výlučne na vnútroštátnom práve alebo na kritériách stanovených vnútroštátnym právom? V prípade zápornej odpovede, majú sa základné zásady a ustanovenia práva Únie, najmä tri kritériá na určenie zodpovednosti štátu, ktoré Súdny dvor stanovil [v rozsudku z 30. septembra 2003, Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513)], vykladať v tom zmysle, že splnenie podmienok zodpovednosti členského štátu za porušenie práva Únie, ktorého sa dopustili súdy tohto štátu, sa má posudzovať na základe vnútroštátneho práva?
  2. Majú sa ustanovenia a základné zásady práva Únie (najmä článok 4 ods. 3 ZEÚ a požiadavka účinnej súdnej ochrany), osobitne rozsudky Súdneho dvora Európskej únie týkajúce sa zodpovednosti členského štátu [z 19. novembra 1991, Francovich a i. (C-6/90 a C-9/90, EU:C:1991:428); z 5. marca 1996, Brasserie du pêcheur a Factortame (C-46/93 a C-48/93, EU:C:1996:79), a z 30. septembra 2003, Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513)], vykladať v tom zmysle, že právoplatnosť rozsudkov, ktoré porušujú právo Únie, vydaných súdmi členského štátu, ktoré rozhodovali v poslednom stupni, vylučuje určenie zodpovednosti členského štátu za škodu?
  3. Je postup preskúmania v rámci verejného obstarávania v súvislosti s verejnými zákazkami, ktorých hodnota je vyššia ako prahové hodnoty [stanovené právom Únie], a súdne preskúmanie správneho rozhodnutia vydaného v uvedenom konaní so zreteľom na smernicu [89/665] a smernicu [92/13] dôležité na účely práva Únie? V prípade kladnej odpovede, je právo Únie a judikatúra Súdneho dvora Európskej únie [najmä rozsudky z 13. januára 2004, Kühne & Heitz (C-453/00, EU:C:2004:17), a zo 16. marca 2006, Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178), a najmä rozsudok z 10. júla 2014, Impresa Pizzarotti (C-213/13, EU:C:2014:2067),] relevantná, pokiaľ ide

o potrebu pripustiť obnovu konania ako mimoriadny opravný prostriedok, ktorý vyplýva z vnútroštátneho práva, v súvislosti so súdnym preskúmaním správneho rozhodnutia vydaného v uvedenom postupe preskúmania v rámci verejného obstarávania?

4. Majú sa smernice týkajúce sa postupu preskúmania v rámci verejného obstarávania (konkrétne smernica [89/665] a smernica [92/13]) vykladať v tom zmysle, že im neodporuje vnútroštátna právna úprava, podľa ktorej vnútroštátne súdy, ktoré prejednávajú spor vo veci samej, nemusia vziať do úvahy skutočnosť, ktorá sa má preskúmať podľa rozsudku Súdneho dvora Európskej únie – vydaného v prejudiciálnom konaní v súvislosti s postupom preskúmania v rámci verejného obstarávania – a ktorú navyše neberú do úvahy ani vnútroštátne súdy, ktoré rozhodujú v konaní začatom na základe návrhu na obnovu konania podaného proti rozhodnutiu vydanému v spore vo veci samej?
5. Má sa smernica [89/665], najmä článok 1 ods. 1 a 3 tejto smernice, a smernica [92/13], najmä články 1 a 2 tejto smernice – osobitne so zreteľom na [rozsudky z 13. januára 2004, Kühne & Heitz (C-453/00, EU:C:2004:17); zo 16. marca 2006, Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178); z 12. februára 2008, Kempter (C-2/06, EU:C:2008:78); zo 4. júna 2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350), a z 10. júla 2014, Impresa Pizzarotti (C-213/13, EU:C:2014:2067)] –, vykladať v tom zmysle, že vnútroštátna právna úprava alebo jej uplatňovanie, podľa ktorých napriek tomu, že rozsudok [Súdneho dvora] vydaný v prejudiciálnom konaní pred vydaním rozsudku v druhostupňovom konaní stanoví relevantný výklad ustanovení práva Únie, súd, ktorý prejednáva vec, odmietne tento výklad z dôvodu, že bol uvedený oneskorene, a súd, ktorý prejednáva návrh na obnovu konania, neskôr rozhodne, že obnova konania nie je prípustná, je v súlade s uvedenými smernicami a s požiadavkou účinnej súdnej ochrany a so zásadami ekvivalencie a efektivity?
6. Ak sa na základe vnútroštátneho práva musí pripustiť obnova konania v záujme obnovenia ústavnosti podľa nového rozhodnutia Ústavného súdu, nemala by sa na základe [rozsudku z 26. januára 2010, Transportes Urbanos y Servicios Generales (C-118/08, EU:C:2010:39)] pripustiť obnova konania v prípade, ak z dôvodu ustanovení vnútroštátneho práva týkajúcich sa procesných lehôt v konaní vo veci samej nebolo možné vziať do úvahy rozsudok Súdneho dvora?
7. Má sa smernica [89/89], najmä článok 1 ods. 1 a 3 tejto smernice, a smernica [92/13], najmä články 1 a 2 tejto smernice, so zreteľom na [rozsudok z 12. februára 2008, Kempter (C-2/06, EU:C:2008:78)], podľa ktorého sa jednotlivec nemusí osobitne odvolávať na judikatúru Súdneho dvora, vykladať v tom zmysle, že postupy preskúmania v rámci verejného obstarávania upravené uvedenými smernicami sa môžu začať jedine podaním opravného prostriedku, ktorý obsahuje výslovný opis namietaného porušenia v rámci verejného obstarávania a navyše je v ňom presne uvedené porušené ustanovenie týkajúce sa verejného obstarávania – konkrétny článok a odsek –, teda že v postupe preskúmania v rámci verejného obstarávania možno preskúmať len porušenia, ktoré navrhovateľ uviedol prostredníctvom odkazu na porušené ustanovenie týkajúce sa verejného obstarávania – konkrétny článok a odsek –, zatiaľ čo v ktoromkoľvek inom správnom a občianskom súdnom konaní stačí, aby jednotlivec uviedol skutočnosti a dôkazy uvedené na podporu skutočností?
8. Má sa požiadavka týkajúca sa ‚dostatočne závažného porušenia‘ stanovená v rozsudkoch [z 30. septembra 2003, Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513), a z 13. júna 2006, Traghetti del Mediterraneo (C-173/03, EU:C:2006:391)] vykladať v tom zmysle, že o také porušenie nejde, ak súd, ktorý rozhoduje v poslednom stupni, v zjavnom rozpore s ustálenou judikatúrou Súdneho dvora, ktorá bola citovaná s najvyššou mierou podrobnosti – a ktorá sa dokonca opiera o rôzne právne stanoviská –, zamietne žiadosť jednotlivca o podanie návrhu na začatie prejudiciálneho konania týkajúceho sa potreby pripustiť obnovu konania na základe absurdného odôvodnenia, že právna úprava Únie – v tomto prípade najmä smernice [89/665] a [92/13] – neobsahuje ustanovenia, ktoré by upravovali obnovu konania, hoci v tejto súvislosti bola tiež s najvyššou mierou podrobnosti citovaná relevantná judikatúra Súdneho dvora, a to vrátane rozsudku

[z 10. júla 2014, Impresa Pizzarotti (C-213/13, EU:C:2014:2067)], v ktorom sa práve v súvislosti s postupom verejného obstarávania konštatuje, že je potrebná obnova konania? S prihliadnutím na rozsudok [zo 6. októbra 1982, Cilfit a i. (283/81, EU:C:1982:335)], s akou mierou podrobnosti musí vnútroštátny súd odôvodniť nepripustenie obnovy konania, ak sa odkloní od právneho výkladu, ktorý záväzne stanovil Súdny dvor?

9. Majú sa zásady účinnej súdnej ochrany a ekvivalencie uvedené v článku 19 ZEÚ a článku 4 ods. 3 ZEÚ, sloboda usadiť sa a sloboda poskytovania služieb stanovené v článku 49 ZFEÚ a smernica [93/37], ako aj smernice [89/665], [92/13] a [2007/66] vykladať v tom zmysle, že nebránia tomu, aby príslušné orgány a súdy v zjavnom rozpore s uplatniteľným právom Únie postupne zamietli všetky opravné prostriedky podané žalobcom z dôvodu, že mu bola znemožnená účasť na postupe verejného obstarávania, pričom na podanie týchto opravných prostriedkov treba v prípade potreby vypracovať viaceré dokumenty, ktoré si vyžadujú vynaloženie času a finančných prostriedkov v značnom rozsahu, alebo sa zúčastniť na vypočutiach, a hoci je pravda, že teoreticky existuje možnosť určiť zodpovednosť za škodu spôsobenú pri výkone súdnej právomoci, relevantná právna úprava odníma žalobcovi možnosť žiadať od súdu náhradu škody spôsobenej v dôsledku protiprávnych opatrení?
10. Majú sa zásady stanovené v rozsudkoch [z 9. novembra 1983, San Giorgio (199/82, EU:C:1983:318); z 30. septembra 2003, Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513), a z 13. júna 2006, Traghetti del Mediterraneo (C-173/03, EU:C:2006:391)] vykladať v tom zmysle, že nemožno nahradiť škodu spôsobenú tým, že súd členského štátu, ktorý rozhodoval v poslednom stupni, v rozpore s ustálenou judikatúrou Súdneho dvora nepripustil návrh na obnovu konania, ktorý včas podal jednotlivec a v rámci ktorého by jednotlivec mohol žiadať náhradu vynaložených nákladov?“

O prejudiciálnych otázkach

Úvodné poznámky

- 25 Ako vyplýva z návrhu na začatie prejudiciálneho konania, spor vo veci samej sa týka náhrady škody, ktorá údajne vznikla spoločnosti Hochtief Solutions v dôsledku uznesenia uvedeného v bode 22 tohto rozsudku, ktorým Fővárosi Törvényszék (Súd hlavného mesta Budapešť) rozhodujúci v poslednom stupni potvrdil uznesenie Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Správny a pracovný súd hlavného mesta Budapešť) uvedené v bode 20 tohto rozsudku, ktorým bolo odmietnuté predložiť Súdnemu dvoru návrh na začatie prejudiciálneho konania a zároveň bol zamietnutý návrh na obnovu konania podaný spoločnosťou Hochtief Solutions proti rozsudku Fővárosi Törvényszék (Súd hlavného mesta Budapešť) uvedenému v bode 14 tohto rozsudku.
- 26 Z toho vyplýva, že spor vo veci samej sa týka otázky, či sa Fővárosi Törvényszék (Súd hlavného mesta Budapešť) dopustil porušenia práva Únie, v dôsledku čoho by mu vznikla povinnosť nahradiť škodu, ktorú Hochtief Solutions údajne utrpela v dôsledku tohto porušenia.
- 27 V tomto kontexte sa vnútroštátny súd konkrétne snaží zistiť, či sa má právo Únie vykladať v tom zmysle, že za okolností, o aké ide vo veci samej, má vnútroštátny súd, ktorý rozhoduje o návrhu na obnovu konania so zreteľom na rozsudok s právnou silou rozhodnutej veci, ktorý bol vydaný po tom, ako Súdny dvor vyhlásil rozsudok na základe článku 267 ZFEÚ v rámci konania, ktoré viedlo k vydaniu tohto rozsudku vnútroštátneho súdu, vyhovieť tomuto návrhu.
- 28 Prejudiciálne otázky treba preskúmať so zreteľom na takto vymedzený kontext sporu vo veci samej.

O prípustnosti siedmej a deviatej otázky

- 29 Svojou siedmou prejudiciálnou otázkou vnútroštátny súd v podstate žiada Súdny dvor, aby rozhodol o súlade vnútroštátnych procesných predpisov, ktoré sa týkajú povinného obsahu opravného prostriedku v oblasti verejného obstarávania, s právom Únie, zatiaľ čo svojou deviatou prejudiciálnou otázkou sa v podstate pýta, či je v súlade s právom Únie systematické zamietnutie žalôb podaných vylúčeným uchádzačom z verejného obstarávania, akým je Hochtief Solutions, ktoré v zásade porušuje právo Únie.
- 30 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry je konanie upravené v článku 267 ZFEÚ nástrojom spolupráce medzi Súdny dvorom a vnútroštátnymi súdmi. Z toho vyplýva, že prislúcha výlučne vnútroštátnym súdom, ktoré vec prejednávajú a ktoré musia prevziať zodpovednosť za rozhodnutie sporu, aby s prihliadnutím na osobitosti konkrétneho prípadu posúdili potrebu prejudiciálneho rozhodnutia na vydanie svojho rozhodnutia, ako aj relevantnosť otázok položených Súdnemu dvoru. V dôsledku toho, pokiaľ sa otázky položené vnútroštátnymi súdmi týkajú výkladu ustanovenia práva Únie, Súdny dvor je v zásade povinný rozhodnúť (rozsudok z 28. marca 2019, Verlezza a i., C-487/15 až C-489/17, EU:C:2019:270, body 27 a 28, ako aj citovaná judikatúra).
- 31 Súdny dvor však môže odmietnuť rozhodnúť o prejudiciálnej otázke položenej vnútroštátnym súdom najmä vtedy, ak je zjavné, že požadovaný výklad práva Únie nemá nijakú súvislosť s existenciou alebo predmetom sporu vo veci samej, alebo ak je problém hypotetický (rozsudok z 28. marca 2019, Verlezza a i., C-487/17 až C-489/17, EU:C:2019:270, bod 29 a citovaná judikatúra).
- 32 Na siedmu a deviatu prejudiciálnu otázku sa pritom vzťahuje práve tento posledný uvedený prípad. Je totiž zjavné, že tieto otázky nijako nesúvisia s predmetom sporu vo veci samej, ako je zhrnutý v bode 26 tohto rozsudku, a preto majú hypotetickú povahu.
- 33 Z toho vyplýva, že siedma a deviatá prejudiciálna otázka sú neprípustné.

O prvej, druhej, ôsmej a desiatej otázke

- 34 Týmito prejudiciálnymi otázkami, ktoré treba preskúmať spoločne, sa vnútroštátny súd snaží získať informácie týkajúce sa najmä zásad stanovených Súdnym dvorom v oblasti zodpovednosti členského štátu za škodu spôsobenú jednotlivcom z dôvodu porušenia práva Únie vnútroštátnym súdom, ktorý rozhoduje v poslednom stupni. Vnútroštátny súd sa v podstate pýta, či sa uvedené zásady majú vykladať v tom zmysle, že po prvé zodpovednosť dotknutého členského štátu sa musí posúdiť na základe vnútroštátneho práva, po druhé zásada právnej sily rozhodnutej veci vylučuje, aby bola preukázaná zodpovednosť tohto členského štátu, po tretie, že ide o dostatočne závažné porušenie práva Únie, ak súd, ktorý rozhoduje v poslednom stupni, odmietne predložiť Súdnemu dvoru otázku týkajúcu sa výkladu práva Únie, ktorá bola vznesená v konaní pred ním, a po štvrté, že im odporuje taká vnútroštátna právna úprava, ktorá zo škôd, ktoré môžu byť predmetom náhrady škody, vylučuje náhradu nákladov vzniknutých z časti v dôsledku dotknutého súdneho rozhodnutia.
- 35 V prvom rade treba pripomenúť, že pokiaľ ide o podmienky vzniku zodpovednosti členského štátu za škodu spôsobenú jednotlivcom porušeniami práva Únie, ktoré sú tomuto štátu pripísateľné, Súdny dvor opakovane rozhodol, že poškodení jednotlivci majú právo na náhradu, keď sú splnené tri podmienky, a to, že porušená právna norma Únie má za cieľ priznať jednotlivcom práva, porušenie tejto normy je dostatočne závažné a medzi týmto porušením a škodou spôsobenou jednotlivcom existuje priama príčinná súvislosť (pozri v tomto zmysle najmä rozsudky z 5. marca 1996, Brasserie du pêcheur a Factortame, C-46/93 a C-48/93, EU:C:1996:79, bod 51; z 30. septembra 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, bod 51, ako aj z 28. júla 2016, Tomášová, C-168/15, EU:C:2016:602, bod 22).

- 36 Treba tiež pripomenúť, že zodpovednosť členského štátu za škody spôsobené rozhodnutím súdu rozhodujúceho v poslednom stupni, ktoré porušuje právnu normu Únie, sa riadi tými istými podmienkami (pozri v tomto zmysle rozsudky z 30. septembra 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, bod 52, a z 28. júla 2016, Tomášová, C-168/15, EU:C:2016:602, bod 23).
- 37 Všetky tri podmienky uvedené v bode 35 tohto rozsudku sú potrebné a postačujúce na to, aby jednotlivcovi vzniklo právo na náhradu škody bez toho, aby sa tým vylúčilo, že zodpovednosť členského štátu môže vzniknúť aj za menej reštriktívnych podmienok na základe vnútroštátneho práva (pozri v tomto zmysle najmä rozsudky z 5. marca 1996, Brasserie du pêcheur a Factortame, C-46/93 a C-48/93, EU:C:1996:79, bod 66, ako aj z 30. septembra 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, bod 57).
- 38 Z toho vyplýva, že právo Únie nebráni vnútroštátnej právnej norme, ktorá pre vznik zodpovednosti členského štátu za škodu spôsobenú jednotlivcom porušením práva Únie, ktoré možno pripísať tomuto štátu, stanovuje menej obmedzujúce podmienky, ako sú podmienky stanovené judikatúrou Súdneho dvora pripomenutou v bode 35 tohto rozsudku.
- 39 V druhom rade, ako vyplýva z judikatúry Súdneho dvora, zásada právnej sily rozhodnutej veci nebráni uznaniu zásady zodpovednosti členského štátu za rozhodnutie vnútroštátneho súdu rozhodujúceho v poslednom stupni, ktoré porušuje právnu normu Únie. Najmä z dôvodu, že porušenie práv vychádzajúcich z práva Únie v dôsledku takého rozhodnutia spravidla nemožno napraviť, nie je totiž možné jednotlivcovi odňať oprávnenie domáhať sa uznania zodpovednosti tohto štátu, aby týmto spôsobom získal súdnu ochranu svojich práv (pozri v tomto zmysle rozsudky z 30. septembra 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, bod 34, a z 24. októbra 2018, XC a i., C-234/17, EU:C:2018:853, bod 58, ako aj citovanú judikatúru).
- 40 V treťom rade z ustálenej judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že uplatnenie podmienok pripomenutých v bode 35 tohto rozsudku, ktoré umožňujú založiť zodpovednosť členského štátu za škodu spôsobenú jednotlivcom v dôsledku porušenia práva Únie, ktoré mu možno pripísať, musia v zásade vykonať vnútroštátne súdy v súlade s usmerneniami poskytnutými Súdny dvorom na účely tohto uplatnenia (pozri v tomto zmysle rozsudky z 30. septembra 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, bod 100, a zo 4. októbra 2018, Kantarev, C-571/16, EU:C:2018:807, bod 95).
- 41 V tejto súvislosti, pokiaľ ide konkrétne o druhú z týchto podmienok, treba pripomenúť, že podľa judikatúry Súdneho dvora zodpovednosť členského štátu za škodu spôsobenú rozhodnutím vnútroštátneho súdu rozhodujúceho v poslednom stupni, ktorý porušuje právnu normu Únie, môže vzniknúť iba vo výnimočnom prípade, keď vnútroštátny súd rozhodujúci v poslednom stupni porušil zjavným spôsobom uplatniteľné právo (rozsudky z 30. septembra 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, bod 53, ako aj z 13. júna 2006, Traghetti del Mediterraneo, C-173/03, EU:C:2006:391, body 32 a 42).
- 42 Pri určení, či existuje dostatočne závažné porušenie práva Únie, musí vnútroštátny súd, ktorý rozhoduje o návrhu na náhradu škody, zohľadniť všetky skutočnosti charakterizujúce situáciu, ktorá mu bola predložená. Medzi skutočnosti, ktoré možno v tejto súvislosti zohľadniť, patrí najmä stupeň jasnosti a presnosti porušenej normy, rozsah miery voľnej úvahy, ktorý porušená norma ponecháva vnútroštátnym orgánom, úmyselná alebo neúmyselná povaha nesplnenia povinnosti alebo spôsobenej škody, ospravedlniteľnosť alebo neospravedlniteľnosť prípadného právneho posúdenia, okolnosť, že v prípade potreby mohli postojie inštitúcie Európskej únie prispieť k prijatiu alebo zachovaniu opatrení alebo vnútroštátnej praxe, ktoré sú v rozpore s právom Únie, ako aj skutočnosť, že príslušný vnútroštátny súd nesplnil svoju povinnosť podať návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 tretieho odseku ZFEÚ (pozri v tomto zmysle rozsudky z 5. marca 1996, Brasserie du pêcheur a Factortame, C-46/93 a C-48/93, EU:C:1996:79, bod 56; z 30. septembra 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, body 54 a 55, ako aj z 28. júla 2016, Tomášová, C-168/15, EU:C:2016:602, bod 25).

- 43 Porušenie práva Únie sa v každom prípade považuje za dostatočne závažné, ak k nemu došlo v zjavnom rozpore s judikatúrou Súdneho dvora v danej oblasti (rozsudky z 30. septembra 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, bod 56; z 25. novembra 2010, Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717, bod 52, a z 28. júla 2016, Tomášová, C-168/15, EU:C:2016:602, bod 26).
- 44 Pokiaľ ide o spor vo veci samej, je úlohou vnútroštátneho súdu, aby pri zohľadnení všetkých skutočností, ktoré charakterizujú situáciu, o ktorú ide vo veci samej, posúdil, či Fővárosi Törvényszék (Súd hlavného mesta Budapešť) sa uznesením uvedeným v bode 22 tohto rozsudku dopustil dostatočne závažného porušenia práva Únie, čím zjavne nerešpektoval uplatniteľné právo Únie, vrátane relevantnej judikatúry Súdneho dvora, najmä rozsudku z 18. októbra 2012, Éduková vizija a Hochtief Construction (C-218/11, EU:C:2012:643).
- 45 Vo štvrtom rade treba pripomenúť, že ak sú splnené podmienky pripomenuté v bode 35 tohto rozsudku, je úlohou štátu napraviť následky spôsobenej škody podľa vnútroštátneho práva upravujúceho zodpovednosť za spôsobenú škodu, pričom podmienky náhrady škody stanovené vo vnútroštátnych právnych úpravách nemôžu byť menej výhodné ako podmienky týkajúce sa obdobných vnútroštátnych prostriedkov nápravy (zásada ekvivalencie) a nemôžu byť upravené tak, aby viedli k praktickej nemožnosti alebo nadmernému sťaženiu získania náhrady (zásada efektivity) (pozri v tomto zmysle rozsudky z 5. marca 1996, Brasserie du pêcheur a Factortame, C-46/93 a C-48/93, EU:C:1996:79, bod 67; z 30. septembra 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, bod 58, ako aj z 28. júla 2016, Tomášová, C-168/15, EU:C:2016:602, bod 38).
- 46 V tomto ohľade z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že náhrada škody spôsobenej jednotlivcom porušením práva Únie musí byť primeraná vzniknutej škode, aby sa zabezpečila účinná ochrana ich práv (pozri v tomto zmysle rozsudky z 5. marca 1996, Brasserie du pêcheur a Factortame, C-46/93 a C-48/93, EU:C:1996:79, bod 82, ako aj z 25. novembra 2010, Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717, bod 92).
- 47 Vnútroštátny právny predpis, podľa ktorého v prípade, keď je zodpovednosť členského štátu založená v dôsledku škody spôsobenej z dôvodu porušenia právneho predpisu Únie rozhodnutím súdu tohto štátu, ktorý rozhoduje v poslednom stupni, sú náklady, ktoré účastníkovi konania vznikli týmto rozhodnutím, vo všeobecnosti vylúčené zo škody, ktorá môže byť nahradená, môže v praxi nadmerne sťažiť alebo znemožniť získanie primeranej náhrady škody, ktorá vznikla tomuto účastníkovi konania.
- 48 Vzhľadom na vyššie uvedené treba na prvú, druhú, ôsmu a desiatu prejudiciálnu otázku odpovedať tak, že zodpovednosť členského štátu za škodu spôsobenú rozhodnutím vnútroštátneho súdu rozhodujúceho v poslednom stupni, ktoré porušuje právnu normu Únie, sa riadi podmienkami uvedenými Súdny dvorom najmä v bode 51 rozsudku z 30. septembra 2003, Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513), pričom nie je vylúčené, že zodpovednosť tohto štátu môže vzniknúť aj za menej reštriktívnych podmienok na základe vnútroštátneho práva. Táto zodpovednosť nie je vylúčená z dôvodu, že uvedené rozhodnutie nadobudlo právnu silu rozhodnutej veci. V rámci uplatnenia tejto zodpovednosti je úlohou vnútroštátneho súdu, ktorý rozhoduje o návrhu na náhradu škody, aby s prihliadnutím na všetky skutočnosti charakterizujúce predmetnú situáciu posúdil, či sa vnútroštátny súd, ktorý rozhoduje v poslednom stupni, dopustil dostatočne závažného porušenia práva Únie, čím zjavne porušil uplatniteľné právo Únie, vrátane relevantnej judikatúry Súdneho dvora. Právu Únie však odporuje vnútroštátna právna norma, ktorá v takom prípade vo všeobecnosti zo škody, ktorá môže byť nahradená, vylučuje náklady, ktoré vznikli účastníkovi konania rozhodnutím vnútroštátneho súdu, ktorým bola spôsobená ujma.

O tretej, štvrtej, piatej a šiestej otázke

- 49 Vzhľadom na kontext veci samej, tak ako je pripomenutý v bodoch 26 a 27 tohto rozsudku, sa treba domnievať, že svojou treťou, štvrtou, piatou a šiestou prejudiciálnou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta Súdneho dvora, či sa má právo Únie, najmä smernica 89/665 a smernica 92/13, ako aj

- zásady ekvivalencie a efektivity vykladať v tom zmysle, že mu neodporuje právna úprava členského štátu, ktorá neumožňuje obnovu konania vo veci, v ktorej bol vydaný rozsudok s právnou silou rozhodnutej veci, pričom tento rozsudok vydal súd uvedeného členského štátu, ktorý rozhodoval o žalobe o neplatnosť proti aktu verejného obstarávateľa bez toho, aby sa zaoberal otázkou, ktorej preskúmanie bolo uvedené v skoršom rozsudku Súdneho dvora, ktorým bolo rozhodnuté o návrhu na začatie prejudiciálneho konania, predloženom v rámci konania týkajúceho sa tejto žaloby o neplatnosť.
- 50 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že článok 1 ods. 1 smernice 89/665 a článok 1 ods. 1 smernice 92/13 ukladajú členským štátom povinnosť prijať opatrenia potrebné na zabezpečenie toho, aby rozhodnutia prijaté verejnými obstarávateľmi v rámci postupov verejného obstarávania, ktorých sa týkajú tieto smernice, mohli byť predmetom účinného a predovšetkým čo najrýchlejšieho preskúmania z dôvodu, že porušili právo Únie v oblasti verejného obstarávania alebo vnútroštátne právne predpisy, ktorými sa toto právo transponuje (rozsudok z 15. septembra 2016, *Star Storage a i.*, C-439/14 a C-488/14, EU:C:2016:688, bod 39).
- 51 Cieľom týchto ustanovení, ktoré sú určené na ochranu hospodárskych subjektov pred svojvôľou verejného obstarávateľa, je uistiť sa o existencii mechanizmov na zabezpečenie účinného uplatnenia pravidiel Únie v oblasti verejného obstarávania vo všetkých členských štátoch, najmä v štádiu, v ktorom možno porušenia ešte napraviť (rozsudok z 15. septembra 2016, *Star Storage a i.*, C-439/14 a C-488/14, EU:C:2016:688, bod 41 a citovaná judikatúra).
- 52 Ani smernica 89/665, ani smernica 92/13 neobsahujú ustanovenia osobitne upravujúce podmienky, za ktorých možno uplatniť tieto postupy preskúmania. Tieto smernice obsahujú len ustanovenia upravujúce minimálne podmienky, ktoré musia spĺňať postupy preskúmania zavedené vo vnútroštátnych právnych poriadkoch, aby sa zabezpečilo dodržiavanie ustanovení práva Únie v oblasti verejného obstarávania (pozri v tomto zmysle rozsudok z 15. septembra 2016, *Star Storage a i.*, C-439/14 a C-488/14, EU:C:2016:688, bod 42).
- 53 V prejednávanej veci z informácií poskytnutých vnútroštátnym súdom vyplýva, že podľa maďarského procesného práva je obnova konania v zmysle § 260 Občianskeho súdneho poriadku mimoriadnym opravným prostriedkom, ktorý v prípade, že sú splnené podmienky stanovené v tomto ustanovení, umožňuje spochybniť právnu silu rozhodnutej veci, ktorá je spojená s právoplatným rozsudkom.
- 54 Treba však pripomenúť dôležitosť zásady právnej sily rozhodnutej veci v právnom poriadku Únie i vo vnútroštátnych právnych poriadkoch. Na to, aby sa zabezpečila tak stabilita práva a právnych vzťahov, ako aj riadny výkon spravodlivosti, je totiž dôležité, aby sa nemohli napadnúť súdne rozhodnutia, ktoré sa stali právoplatnými po vyčerpaní dostupných opravných prostriedkov alebo po uplynutí lehôt stanovených pre tieto opravné prostriedky (rozsudky z 10. júla 2014, *Impresa Pizzarotti*, C-213/13, EU:C:2014:2067, bod 58, a zo 6. októbra 2015, *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, bod 28).
- 55 Právo Únie teda vnútroštátnemu súdu neukladá povinnosť neuplatniť vnútroštátne procesné normy, na základe ktorých nadobúda súdne rozhodnutie právoplatnosť, hoci by sa tým umožnila náprava vnútroštátnej situácie nezlučiteľnej s týmto právom (rozsudky z 10. júla 2014, *Impresa Pizzarotti*, C-213/13, EU:C:2014:2067, bod 59, a zo 6. októbra 2015, *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, bod 29).
- 56 Bolo totiž rozhodnuté, že právo Únie nevyžaduje, aby vnútroštátny súdny orgán na účely zohľadnenia výkladu príslušného ustanovenia tohto práva, ktorý prijal Súdny dvor, musel v zásade prehodnotiť svoje rozhodnutie, ktoré má právnu silu rozhodnutej veci (pozri v tomto zmysle rozsudky z 10. júla 2014, *Impresa Pizzarotti*, C-213/13, EU:C:2014:2067, bod 60, a zo 6. októbra 2015, *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, bod 38).
- 57 Rozsudok z 13. januára 2004, *Kühne & Heitz* (C-453/00, EU:C:2004:17), na ktorý sa odvoláva vnútroštátny súd, nemôže tento záver spochybniť.

- 58 Z tohto rozsudku totiž vyplýva, že zásada lojálnej spolupráce zakotvená v článku 4 ods. 3 ZEÚ ukladá správne orgánu, ktorému bola predložená žiadosť v tomto zmysle, povinnosť opätovne preskúmať konečné správne rozhodnutie s cieľom zohľadniť výklad relevantného ustanovenia, ktorý medzičasom prijal Súdny dvor, najmä pokiaľ tento orgán podľa vnútroštátneho práva disponuje právomocou zrušiť toto rozhodnutie (rozsudok z 13. januára 2004, Kühne & Heitz, C-453/00, EU:C:2004:17, bod 28).
- 59 Je však nesporné, že táto úvaha sa týka len prípadného preskúmania právoplatného rozhodnutia správneho orgánu, a nie, ako v prejednávanej veci, súdu.
- 60 V tejto súvislosti z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že hoci uplatniteľné vnútroštátne procesné normy upravujú možnosť vnútroštátneho súdu za určitých podmienok zrušiť svoje rozhodnutie, ktoré má právnu silu rozhodnutej veci, s cieľom dosiahnuť súlad situácie vyplývajúcej z tohto rozhodnutia s vnútroštátnym právom, táto možnosť sa v súlade so zásadami ekvivalencie a efektivity musí uplatniť, ak sú splnené tieto podmienky, na obnovenie súladu tejto situácie s právnou úpravou Únie (pozri v tomto zmysle rozsudok z 10. júla 2014, Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, bod 62).
- 61 V prejednávanej veci z informácií poskytnutých vnútroštátnym súdom vyplýva, že podľa § 260 Občianskeho súdneho poriadku je obnova konania ukončeného právoplatným rozsudkom možná vtedy, keď sa účastník konania môže dovolávať právoplatného súdneho rozhodnutia, ktoré nebolo zohľadnené v konaní, ktoré viedlo k vydaniu rozsudku, ktorého zrušenie sa požaduje, a len vtedy, ak sa tento účastník konania bez vlastného zavinenia nemohol v priebehu uvedeného konania odvolávať na toto rozhodnutie.
- 62 Okrem toho zo znenia šiestej prejudiciálnej otázky vyplýva, že maďarské právo umožňuje obnovu konania ukončeného právoplatným rozhodnutím s cieľom obnoviť ústavnosť situácie z dôvodu nového rozhodnutia Alkotmánybíróság (Ústavný súd).
- 63 Vnútroštátnemu súdu teda prináleží, aby overil, či maďarské procesné pravidlá zahŕňajú možnosť zrušiť rozsudok s právnou silou rozhodnutej veci s cieľom dosiahnuť súlad situácie vyplývajúcej z tohto rozsudku so skorším právoplatným súdnym rozhodnutím, o ktorom súd, ktorý vydal tento rozsudok, ako aj účastníci konania vo veci, v ktorej bol vydaný tento rozsudok, už mali vedomosť. Ak by to tak bolo, v súlade s judikatúrou Súdneho dvora citovanou v bode 60 tohto rozsudku by sa táto možnosť mala v súlade so zásadami ekvivalencie a efektivity uplatniť za rovnakých podmienok, aby bola situácia v súlade so skorším rozsudkom Súdneho dvora.
- 64 Vzhľadom na to treba v každom prípade pripomenúť, že z ustálenej judikatúry vyplýva, že najmä z dôvodu okolnosti, že porušenie práv vyplývajúcich z práva Únie konečným súdnym rozhodnutím nemôže byť za normálnych okolností predmetom dodatočnej nápravy, jednotlivci nemôžu byť zbavení možnosti dovolávať sa zodpovednosti štátu, aby týmto spôsobom získali súdnu ochranu svojich práv (rozsudky zo 6. októbra 2015, Târșia, C-69/14, EU:C:2015:662, bod 40, ako aj z 24. októbra 2018, XC a i., C-234/17, EU:C:2018:853, bod 58).
- 65 Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy treba na tretiu, štvrtú, piatu a šiestu prejudiciálnu otázku odpovedať tak, že právo Únie, najmä smernica 89/665 a smernica 92/13, ako aj zásady ekvivalencie a efektivity sa má vykladať v tom zmysle, že mu neodporuje právna úprava členského štátu, ktorá neumožňuje obnovu konania vo veci ukončenej rozsudkom s právnou silou rozhodnutej veci, pričom tento rozsudok vydal súd uvedeného členského štátu, ktorý rozhodoval o žalobe o neplatnosť proti aktu verejného obstarávateľa bez toho, aby sa zaoberal otázkou, ktorej preskúmanie bolo uvedené v skoršom rozsudku Súdneho dvora, ktorým bolo rozhodnuté o návrhu na začatie prejudiciálneho konania predloženom v rámci konania týkajúceho sa tejto žaloby o neplatnosť. Hoci uplatniteľné vnútroštátne procesné predpisy upravujú možnosť vnútroštátneho súdu obnoviť konanie vo veci ukončenej rozsudkom s právnou silou rozhodnutej veci s cieľom dosiahnuť súlad situácie vyplývajúcej z tohto rozsudku so skorším právoplatným vnútroštátnym súdnym rozhodnutím, o ktorom súd, ktorý vydal uvedený rozsudok, ako aj účastníci konania vo veci, v ktorej bol vydaný uvedený rozsudok, mali

vedomosť, táto možnosť sa musí v súlade so zásadami ekvivalencie a efektivity uplatniť za rovnakých podmienok, aby sa situácia považovala za zlučiteľnú s právom Únie, ako ho vykladá skorší rozsudok Súdneho dvora.

O trovách

- ⁶⁶ Vzhľadom na to, že konanie pred Súdny dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (štvrtá komora) rozhodol takto:

- 1. Zodpovednosť členského štátu za škodu spôsobenú rozhodnutím vnútroštátneho súdu rozhodujúceho v poslednom stupni, ktoré porušuje právnu normu Únie, sa riadi podmienkami uvedenými Súdny dvorom najmä v bode 51 rozsudku z 30. septembra 2003, Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513), pričom nie je vylúčené, že zodpovednosť tohto štátu môže vzniknúť aj za menej reštriktívnych podmienok na základe vnútroštátneho práva. Táto zodpovednosť nie je vylúčená z dôvodu, že uvedené rozhodnutie nadobudlo právnu silu rozhodnutej veci. V rámci uplatnenia tejto zodpovednosti je úlohou vnútroštátneho súdu, ktorý rozhoduje o návrhu na náhradu škody, aby s prihliadnutím na všetky skutočnosti charakterizujúce predmetnú situáciu posúdil, či sa vnútroštátny súd, ktorý rozhoduje v poslednom stupni, dopustil dostatočne závažného porušenia práva Únie, čím zjavne porušil uplatniteľné právo Únie, vrátane relevantnej judikatúry Súdneho dvora. Právu Únie však odporuje vnútroštátna právna norma, ktorá v takom prípade vo všeobecnosti zo škody, ktorá môže byť nahradená, vylučuje náklady, ktoré vznikli účastníkovi konania rozhodnutím vnútroštátneho súdu, ktorým bola spôsobená ujma.**
- 2. Právo Únie, najmä smernica Rady 89/665/EHS z 21. decembra 1989 o koordinácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení týkajúcich sa uplatňovania postupov preskúmania v rámci verejného obstarávania tovarov a prác, zmenená smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2007/66/ES z 11. decembra 2007, a smernica Rady 92/13/EHS z 25. februára 1992, ktorou sa koordinujú zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia o uplatňovaní právnych predpisov spoločenstva, o postupoch verejného obstarávania subjektov pôsobiacich vo vodnom, energetickom, dopravnom a telekomunikačnom sektore, zmenená smernicou 2007/66, ako aj zásady ekvivalencie a efektivity sa má vykladať v tom zmysle, že mu neodporuje právna úprava členského štátu, ktorá neumožňuje obnovu konania vo veci ukončenej rozsudkom s právnu silou rozhodnutej veci, pričom tento rozsudok vydal súd uvedeného členského štátu, ktorý rozhodoval o žalobe o neplatnosť proti aktu verejného obstarávateľa bez toho, aby sa zaoberal otázkou, ktorej preskúmanie bolo uvedené v skoršom rozsudku Súdneho dvora, ktorým bolo rozhodnuté o návrhu na začatie prejudiciálneho konania predloženom v rámci konania týkajúceho sa tejto žaloby o neplatnosť. Hoci uplatniteľné vnútroštátne procesné predpisy upravujú možnosť vnútroštátneho súdu obnoviť konanie vo veci ukončenej rozsudkom s právnu silou rozhodnutej veci s cieľom dosiahnuť súlad situácie vyplývajúcej z tohto rozsudku so skorším právoplatným vnútroštátnym súdnym rozhodnutím, o ktorom súd, ktorý vydal uvedený rozsudok, ako aj účastníci konania vo veci, v ktorej bol vydaný uvedený rozsudok, mali vedomosť, táto možnosť sa musí v súlade so zásadami ekvivalencie a efektivity uplatniť za rovnakých podmienok, aby sa situácia považovala za zlučiteľnú s právom Únie, ako ho vykladá skorší rozsudok Súdneho dvora.**

Podpisy